

Feltrapport fra rejsen til Nordøstgrønland 2014

Sverresborg genopstået!

Omtrent som en anden Fugl Fønix er den gamle Sverresborg fangststation i Vega Sund genopstået. Efter 85 års forfald har Nanok nu bragt huset til live igen. Læs mere om dette og meget andet i denne rapport.

Indledning

Nordøstgrønlandsk Kompagni Nanok har haft en vellykket 24. feltsæson. Vore to felthold har i løbet af sommeren gennemført et omfattende program.

Nordholdet har fuldenendt den renovering af huset i Dødemandsbugten, der blev iværksat i 2013. Resultatet er ikke alene et hus, gennemrestaureret efter anvisninger fra Grønlands Nationalmuseum og Arkiv i Nuuk, men også etableringen af et nyt "Formidlingscenter Dødemandsbugten", det første af sin slags i Nationalparken Nord- og Nordøstgrønland. Tanken bag dette og andre, kommende formidlingscentre er, at der på særligt udvalgte historiske lokaliteter placeres passende information, fx i form af plancher med lokalhistoriske oplysninger. Disse informationer vil så kunne være til nytte for folk, der gæster stedet, fx krydstogtturister, forskere, etc.

Sydholdet gennemførte for sin part en total renovering af den gamle Sverresborg fangststation i Vega Sund. Da huset i 1929 stod færdigt, blev det blandt erfarne fangstfolk anset for at være det flotteste fangsthus, der nogensinde er bygget i Nordøstgrønland. Desværre viste Vega Sund sig at være et dårligt område for rævefangst, så efter få år opgav fangstmændene stationen. Efter 85 år uden vedligehold nærmede Sverresborg sig komplet forfald, indtil Nanok i 11. time valgte at redde det.

Udover de her nævnte arbejder har Nordhold og Sydhold i fællesskab gennemført en indledende bjørnesikring af "Ørnereden" på Ella Ø, der gennem flere år har været genstand for stærkt ødelæggende overgreb af isbjørn. I et forsøg på at hindre yderligere beskadigelser af Lauge Kochs historiske ekspeditionshus, besluttede vi med kort varsel og forhåndenværende midler at forstærke de svageste steder i bygningen, indtil vi forhåbentlig i 2015 kan gennemføre en egentlig bjørnesikring og renovering af Ørnereden. Ved samme lejlighed er det vores tanke at istandsætte den såkaldte "12-mandsbarak", som Sirius denne sommer har

rømmet, således at den fremover kan anvendes til overnatning og base for Nanok, forskere og andre besøgende.

Museumsinspektør Inge Bisgaard, der er bygningsagkyndig ved Grønlands Nationalmuseum og Arkiv, fik denne sommer besejlingsassistance med Søværnets inspektionsfartøj "Ejnar Mikkelsen" og derved mulighed for at færdiggøre registreringen af Liste A hytter. Dermed kan der nu laves en plan for bevaring af disse steder. En varm tak til Inge Bisgaard og NKA for inspirerende og forbilledlig samarbejde i det forløbne år. Vi takker samtidig "Ejnar Mikkelsen" og Arktisk Kommando for den velvillighed og støtte, der gjorde det muligt at besøge disse steder.

AAGE V. JENSENS FONDE

Nanok sender en stor og varm tak til vores trofaste sponsor, Aage V. Jensens Fonde, for aldrig svigtende tillid og støtte.

En stor tak også til Siriusfupperne og til MarinBasis/Daneborg teamet, der endnu en gang udviste hjælpsomhed og gæstfrihed.

Endvidere retter vi en velment tak til de mange privatpersoner, der fortsat viser positiv interesse for vort arbejde og støtter dette.

Vi er også meget taknemmelige for al den støtte, som pårørende yder til udsendte Nanok-folk, der i reglen bruger en hel sommerferie på det frivillige og ulønnede arbejde for Nanok. Det er af stor betydning med en sådan opbakning fra baglandet.

Endelig en varm tak til vore mange gode samarbejdspartnere samt til ekspeditioner og myndigheder, der på forskellig vis har ydet positive bidrag til at muliggøre vort arbejde.

På Nanoks vegne

Peter Schmidt Mikkelsen

This field report is also available in English and Danish at: www.xsirius.dk/nanok.html

Feltrapport for Nordholdet 2014

Opgaver

Nordholdet havde følgende opgaver:

- at gennemføre den afsluttende renovering af Dødemandsbugten [408] efter Grønlands Nationalmuseums anvisninger samt foretage vedligeholdelse af allerede istandsatte bygninger i området
- i samarbejde med Sydholdet at foretage en midlertidig bjørnesikring af Ørnereden og 12-mandsbarakken på Ella Ø samt foretage opmålinger og vurderinger nødvendig for at kunne udarbejde en plan for endelig bjørnesikring, renovering og indretning af hhv. Ørnereden og 12-mandsbarakken i 2015.
- at tilse, optælle og foretage vedligehold af Nanoks depot på Daneborg / Sandodden
- at modtage gods til Nanok på Daneborg
- at klargøre for Nanok-ekspeditionen 2015.

Nordholdet

Jens Chr. Worm "Goffi" Gotfredsen (Sirius '77), Asger Lakmann Nielsen (Sirius '77), Jørn M. "Tjock" Ladegaard (Sirius '74).

Ophold og arbejde på Ella Ø

Nordholdet rejste direkte til Ella Ø sammen med Sydholdet for straks at gå i gang med de forestående opgaver. Bjørnen har brudt ind i Ørnereden gennem det sydøstlige vindue, derpå har den huseret fra rum til

rum, sågar var det lykkedes den at komme op gennem loftlemmen, hvor den heldigvis ikke havde ødelagt noget, men kun svinet rummet til. Bjørnen har været i gang med loftet nedefra, åbenbart i et forsøg på at komme op andre steder.

Nordholdets tømrer er med til oprydning og udbedring efter bjørnebesøget i Ørnereden samt klargøring af materialer til Sverresborg [232].

En af Nordholdets maskinmestre hjælper med opstart og søsætning af "Agsut" og klargøring af påhængsmotorer. Den anden maskinmester er udover oprydningsarbejdet i gang med at assistere på bådene og svejser bl.a. søgelænderet til "Agsut" der var i stykker. Endvidere tilser han kulovnen med skorstensrør, plader osv, så den er lige til at stille op på Sverresborg.

Nordholdet foretager depotsejladt til Sverresborg sammen med Sydholdets maskinpasser.

Videre til Daneborg

Efter en uges indsats på Ella Ø flyver Nordholdet til Daneborg / Sandodden. Flyveturen går lige over Sverresborg, hvor "Agsut" observeres liggende ud for Sverresborg. Nordholdet lander i godt vejr på Daneborg og går straks i gang med at se til depoter og lave aftaler med Sirius om kommunikation på sejlturene og med Egon Frandsen fra forskergruppen på Daneborg om assistance til at udlægge materialer til Dødemandsbugten. Efter at have undersøgt alle sikkerhedsforanstaltninger til den

Nordholdet i det færdigrenoverede hus i Dødemandsbugten. F.v.: Goffi, Asger, Tjock. Husets indvendige loft og vægge er blevet beklædt med rustikbrædder. Der er ophængt plancher på hhv. grønlandsk, dansk og engelsk med lokalhistoriske informationer.

forestående opgave samt båret materialer ned til båden "Aage V. Jensen", sejler vi om natten med Egon og hans folk et læs til Dødemandsbugten. Op ad dagen er vi klar med det første læs i vores egen gummibåd og kommer af sted i det bedste vejr.

Dødemandsbugten

Den 31. juli ankommer vi til Dødemandsbugten, hvor vi installerer os praktisk med tømmerplads lige udenfor hoveddøren, så vi ikke skal gå så langt med materialerne efter endt bearbejdning fra savbordet.

Der forestår et større oprydningsarbejde ude, da der flyder med glasskår, rustne søm, patronhylstre og gammelt træ. Træet er til genbrug. Vi sorterer det og spreder det ud, så det kan tørre i vinden og solen til senere brug.

Vi bærer alt ud af hytten undtagen skillevæggen, som vi må flytte rundt med, indtil den senere kan monteres som anvist. Vi må hurtigt konstatere, at hytten er meget fugtig. Der er tale om at brædder, der ligger oven på gulvbjælkerne, driver af vand på undersiden, og jorden er så våd, at vi sjapper rundt på den.

Gulvet

Gode råd er dyre. Al erfaring siger, at der skal luft til for at tørre dette gulv. Meget luft og tid som vi ikke har. Chansen for at der vil opstå svamp og permanent fugt hver sommer fremover, hvis vi spærrer med isolering, er helt sikkert et problem, der må kalkuleres med. Dette vil forårsage, at gulvbjælkerne angribes af råd i en grad, der kun kan undgås

ved mulighed for luftcirkulation. Endvidere er ydervæggene tætnet med tagpap op i samme højde, som tørven er stablet fra tidligere tider. Der er således ikke nogen mulighed for at lave luftcirkulation under isoleringen gennem en sokkel.

Vi beslutter grundet tid og byggestil at lægge gulvet uden at isolere. Denne stil er også i tråd med hyttens oprindelige byggestil.

Loftet

Det er pilskævt, så vi må skille flere spær ad. Tænger løsnes fra spærfod og rettes op og ned, så vi kan få sat rustikbrædderne op i en acceptabel håndværksmæssig stand. Der isoleres med 145 mm. Der er opsat dampspærre, som dog ikke opfylder bygningskravene til nutidigt byggeri. Det er mest opsat, for at vi kan holde ud at gå under isoleringen, mens vi banker loftbrædderne fast. Indgangspartiet får også opsat rustikbrædder for at skjule vindafstivnings båndet.

Væggene

Der isoleres med 100 mm i alle ydervægge. Ingen dampspærre så materialerne kan ånde. Der opsættes vandrette stræk af lægter pr. 50 cm, hvor på der hæftes rustikbrædder.

Vinduerne

Disse er isat sidste år og er alle uskadte. Der opsættes en lægteramme på indersiden for at understøtte vinduerne, hvis bjørnen skal finde på at trykke på skodderne.

Et nyt vindue, der netop er ankommet med skibet 2014, bliver monteret i indgangen.

*Vægge og jordbund meget våde.
Træets tilstand ok.*

Nyt gulv.

Isolering af loft.

Isolering og lægter opsættes for beklædning.

Isolering af loft.

Loftbrædder opsættes.

Det passer perfekt. Her laves ligeledes en ramme for at holde på det.

Dørene

Med skibet er der også nye døre. Hoveddøren og inderdøren monteres. Passer efter de gamle mål på hytten. Håndtag monteres og det virker perfekt. Døren i den gamle skillevæg, der består af gamle, brede, lodrette brædder bibeholdes og restaureres efter oprindelig stil.

Lister

Vi tilretter loftprofiler i lange baner med fukssvans samt fodlister, skyggelister, gerigter og andre tilpasninger, som er nødvendige for det færdige resultat.

Kulkomfur & skorsten

Med skibet er der leveret et meget flot nyrenoveret kulkomfur med alt tilbehør. Af hensyn til besejlingsmulighederne og den knappe tid, aftales det med Sirius, at de ved en senere lejlighed tager det med og opsætter det på sin plads, hvor alle forberedelser er gjort. Vi etablerer hul til

skorstensgennemføring i taget og alle plader og gennemføringsdele monteres, således at ovnen blot skal sættes på plads og skorstensrøret sænkes ned på plads. Der tætnes med tagpap rundt om metal afstandspladen. På gulvet og væggene monteres de plader, der er medsendt til beskyttelse af træet.

Køjer

Køjerne udformes af gammelt træ og bundbrædderne af nyt træ. De ny madrasser lægges ud.

Tagpap

Tagpappet på ydervæggen gøres fast med lister hele vejen rundt om hytten forinden, da vi ikke tør brænde det fast. Oprydning og optælling foretages ude som inde.

Maling

Den medsendte indendørsmaling anvendes ikke pga den knappe tid. Udvendig træværk samt de nye døre smøres med linolie (Krystalfernis).

Væg beklædes.

Lister tildannet.

Gammel skillevæg opsat.

Køjer udført af gamle brædder.

Informationsplancher opsat på væggen.

Udstyr

Nanoks materialer og udstyr: Gummibåd, motor, båd grej, trailer, værktøj, tøj, gas, sikkerhedsudstyr og proviant har fungeret godt. Reparation af bådtrailers støttehjul og beslag for sidestøttehjul blev udført. Vi fik kun glæde af batteriboremaskinen de sidste to dage efter skibstid.

Vejret

Nordholdet har færdedes på Daneborg/Sandodden og i Dødemandsbugten. Desuden har vi sejlet distancen mellem de to destinationer på 40 km flere gange i sol, vindstille, tåge og blæst - lokalt op til 30 knob. Vi har kun set få og små isfjelde. En "stori", som vi kendte den fra sidst i halvfjerdserne, har ikke været at øjne på hele turen. Heller ikke når vi fløj op og ned langs kysten.

Der har været varmt på Ella Ø og koldt nordpå ved Dødemandsbugten og Daneborg. Næsten ingen sne i Ella Ø området; men en del sne nordpå ved Daneborg / Sandodden.

Dyrelivet

Dyrene vi har set har bestået af gentagne besøg af de samme arter: Edderfugl, bramgås, mallebuk, måge, havterne, ravn, præstekrave, stenpikker, snespurv, moskus, isbjørn, ræv, hvalros, fjordsæl og remmesæl. Altså en del forskellige arter; men sparsom i antal.

Afslutning og tak til ...

Under opholdet på både Ella Ø og Daneborg fik vi megen hjælp fra Siriusfopperne og fra MarinBasis gruppen på Daneborg, Egon Frandsen og Henrik Spanggaard Munch, ligeledes en uvurderlig hjælp. En støtte vi sætter utrolig meget pris på og vi takker mange gange for alt.

Goffi – Asger – Tjock

Dødemandsbugten ved afrejsen. Huset er nu færdig-renoveret med ny dør og vinduer. Det var et bevidst valg at beholde den flotte, rustikke bræddefacade og kun udskifte de mørkede brædder.

Forreste rum.

Forreste rum.

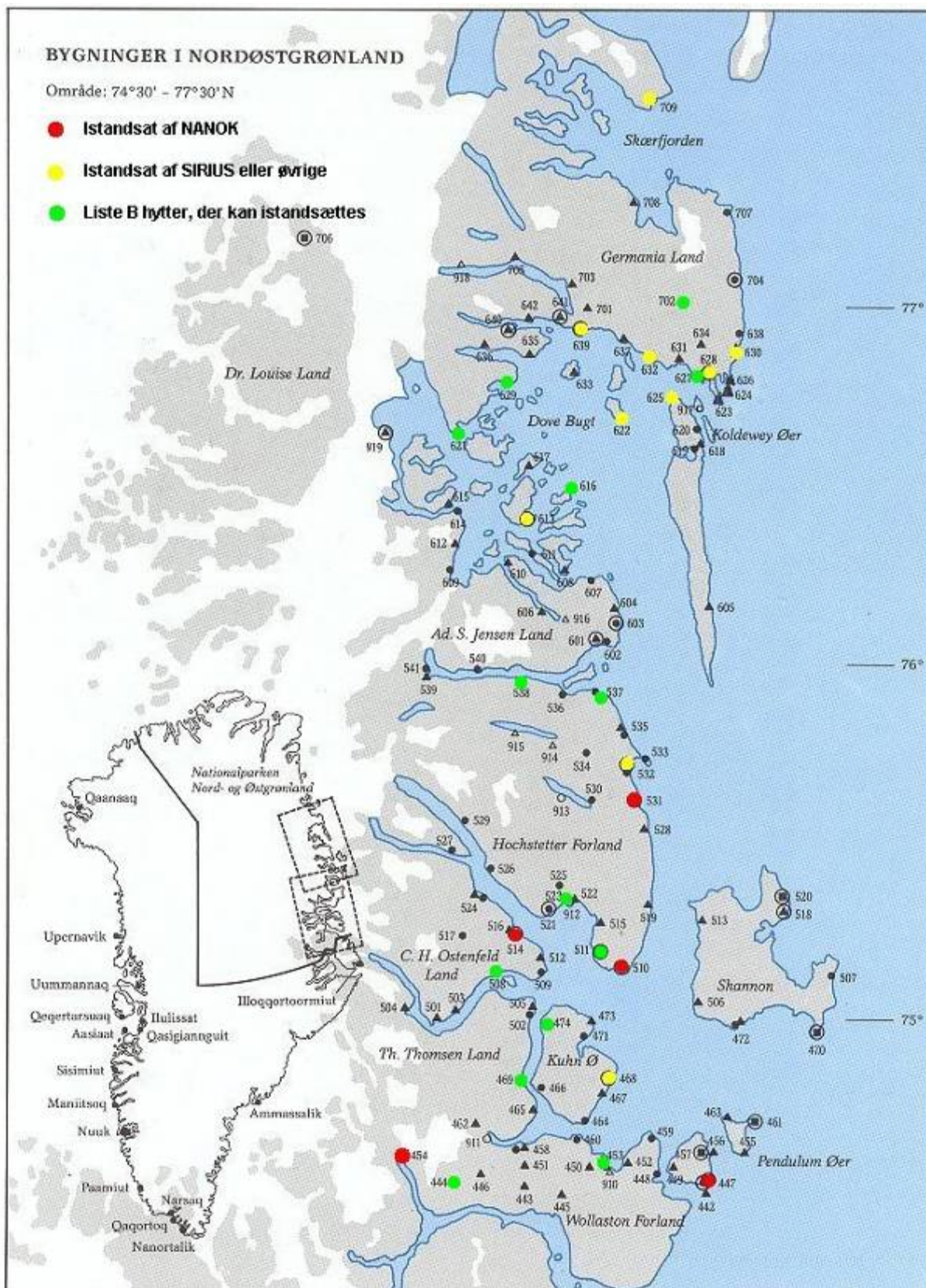
Det nye kulkomfur opstillet af Sirius efter Nanokholdets afrejse.

Den nye yderdør.

Kortene på denne og modstående side viser vedligeholdelsesstatus for de gamle hytter, huse og stationer i Nordøstgrønland. Lokalteter markeret med rødt eller gult kan forventes at være i nogenlunde brugbar stand. Øvrige lokaliteter kan derimod ikke forventes at være anvendelige. Lokalteter mærket med grønt er øvrige liste-B hytter, som Nanok eventuelt vil renovere og vedligeholde i de kommende år.

BYGNINGER I NORDØSTGRØNLAND

Område: 71° 30' - 74° 30' N

- Istandsæt af NANOK
- Istandsæt af SIRIUS eller øvrige
- Liste B hytter, der kan istandsættes

Feltrapport for Sydholdet 2014

Opgaver

Sydholdet havde følgende opgaver:

- a) at renovere Sverresborg [232] samt foretage vedligeholdelse af allerede istandsatte bygninger i området
- b) (i samarbejde med Nordholdet) at foretage opmålinger og vurderinger nødvendig for at kunne udarbejde en plan for endelig bjørnesikring, reovering og indretning af hhv. Ørnereden og 12-mandsbarrakken i 2015.
- c) at tilse, optælle og foretage vedligehold af Nanok-depot på Ella Ø / Mestersvig / Nyhavn
- d) at modtage gods til Nanok på Ella Ø / Mestersvig / Nyhavn
- e) at klargøre for Nanok-ekspeditionen 2015
- f) at tilse og foretage vedligehold af M/B "Agsut"

Deltagere

Hasse Nielsen Staunstrup (Sirius '78), Claus "Tavse" Birkbøll (Sirius '73), Leif Kjær Pedersen (Sirius '78)

Oprejse og klargøring på Ella Ø.

Grundet bjørnenes omfattende ødelæggelser (igen) af Ørnereden i løbet af vinteren fik både Nord- og Sydhold kort tid inden afrejse en tillægsopgave på Ella Ø, se b). Vi rejste således den 21. juli sammen via Reykjavik, hvor vi havde en enkelt overnatning, via Akureyri, Constable Pynt og Mestersvig til Ella Ø, hvor vi alle 6 mand ankom den 22. juli midt på aftenen. Vi indrettede os straks for natten i Ørnereden, som var meget fint nødrepareret af Sirius.

Dagen efter delte vi os op således, at der blev arbejdet sideløbende på klargøring af "Agsut", projekt Ørnereden, overblik over materialer samt klargøring af disse til den kommende reovering af "Sverresborg".

Ørnereden blev allerede første dag udsat for gennemgribende oprydning og udluftning samt lettere reparation af ødelagte vinduer og døre.

Vi havde desuden fået til opgave at vurdere og evt. bortskaffe en del meget gammelt proviant. Dette blev gjort ud fra devisen "vil

du selv spise det?", så meget blev kasseret og pakket ned til hjemsendelse via Sirius.

Den første aften blev også benyttet til at lære de 5 friske Sirius-fupper på Ella Ø at kende. 4 x Islandske lammekøller, friske grøntsager, en god sovs samt noget "myggebalsam" gjorde dette til en succesfuld og fornøjelig proces.

Efter middagen stillede Sirius fupperne 5 x 5ltr kvalitetsis på bordet. Vi måtte dog levne lidt til stor ærgrelse for Leif, som fupperne straks døbte "The Iceman".

Allerede næste aften var søsætning samt klargøring af "Agsut" færdiggjort. Dette inkluderede en omfattende ombygning af opsatsen til nødmotoren (25HK Mariner). Denne kom dog ikke i brug, idet nødmotoren viste sig ikke umiddelbart at kunne bruges. Det blev i stedet besluttet at bruge RIB'ens udenbordsmotor som nødmotor, hvis det skulle blive nødvendigt. Den oprindelige nødmotor blev senere repareret og fungerer nu efter hensigten.

Samme aften afsejlede hele Nordholdet samt Leif, der var vores maskinmand, med materialer, inklusiv det reoverede komfur, til Sverresborg. Medens de var undervejs, fortsatte vi med at arbejde på Ørnereden. Loftet blev, efter oprydning og udluftning, aflukket, der kom plastik for alle ituslæde vinduer og alle skodder blev forberedt for ekstra sikring med (torx) skruer. Desuden blev der samlet lidt yderligere materialer samt proviant til Sverresborg. Der blev desuden foretaget opmålinger og materialeoverslag til næste års restaurering og bjørnesikring af Ørnereden.

Den følgende aften var bådholdet atter tilbage og kunne berette om og vise billeder af Sverresborgs tilstand. Blandt andet var det konstateret, at de udvendige vægge ikke ville kunne bringes tilbage til original

tilstand som rødmalet, men skulle dækkes med pap. Dette skyldtes dels mangel på fer og not brædder dels væggenes generelle forfaldne tilstand.

Første ophold på Sverresborg

Baseret på vores opdaterede viden om Sverresborgs tilstand, pakkede vi næste dag "Agsut" med de nødvendige ekstra materialer og nødvendig proviant. Sydholdet afsejlede så den følgende morgen mod Sverresborg, hvor vi efter en herlig sejlads via Maria Ø, ankom hen under aften. Ud for stationen stiger bunden brat ca. 25-40 m før kysten og er her fyldt med sten. Så kommende rejsende rådes til at ankre op 50-70 m fra kysten. Den sikreste måde at nærme sig kysten er i østlig retning, og holde den forfaldne lagerbygning og stationshuset på linje.

Det første indtryk af Sverresborg.

På Sverresborg blev vi modtaget af horder af myg, der forsøgte at gøre livet surt for os. Det lykkedes til fulde, men i løbet af tiden blev antallet enten mindre, eller måske blev vi mere vant til myggene. Der var desuden masser af spyfluer, som mæskede sig med en død moskus der lå afpillet ca. 15 m fra hytten. Vi fik båret materialer i land og tog bopæl på loftet i den stærkt forfaldne bygning. Der var heller ikke brugbare døre tilbage, hverken yder- eller inderdøre.

Den 28. juli gik vi så i gang med renoveringen. Hytten er oprindeligt bygget op med dobbeltvægge og tag. Enkelte steder var der indikation af træspån isolering mellem brædderne. Gulvet derimod var enkeltlags og grundet fugt i området slemt angrebet af råd og svamp. Vi udskiftede på

et senere tidspunkt ca. 40 % af gulvet i stuen. Det var i den forbindelse nødvendigt, at forstærke de originale lægter. De ydre vægbrædder specielt på sydsiden var ligeledes rådnet væk 5-30 cm fra jordhøjde.

Utroligt - men efter 85 år er der stadig spor efter den oprindelige røde maling.

Som tidligere nævnt er hytten oprindeligt bygget i 1929 med pap på taget og rødmaledede ydervægge. Den har kun været benyttet som fangststation i mindre end et år grundet den dårlige fangst i området. På et senere tidspunkt er der påført pap på ydervæggene. Bortset fra enkelte små (max 2cm²) flager, var dette dog forsvundet og kun mængden af papsøm vidnede om den pap, der engang havde været.

Således inspireret af den faktiske tilstand af hytten gik vi i gang med opgaven. Vi ryddede en afstand af ca. 2 m fra hytten for "rod", så vi kunne få en sikker arbejdsplads. Desuden måtte vi fabrikere "tagstiger", så vi kunne arbejde sikkert på det relativt høje tag. Vi ryddede også op indvendigt og lavede en lettere rengøring, så vi havde et sted til at spise og holde kaffepauser. Selv uden vinduer eller døre i hytten gav det en illusion af hygge.

Tagbrædderne på sydsiden var alle så forvitrede, at de måtte udskiftes og et nyt tag blev lagt. De to første rækker efter kippen på nordsiden blev ligeledes udskiftet.

Dele af den indvendige væg på loftets sydside manglede og nye brædder blev påsat. Vi gravede desuden jorden væk fra væggene overalt omkring huset, således at vi kunne se tilstanden af brædderne under jorden samt sørge for at en vis udtørring kunne finde sted.

Tro det eller ej – det er den nye lægte der er i lod!!

Det træværk, der var for ringe, blev udskiftet overalt på hytten. Hullet under sydvinduet i stuen blev ligeledes lappet og 60 % af den østlige væg af udhuset udskiftet. For at forhindre sne i at trænge ind på loftet satte vi desuden vindspærre under tagoverfaldet på sydsiden af hytten.

Den oprindelige ovn var ikke i brugbar stand. Vi medbragte derfor en reoveret ovn af lignende størrelse. Den gamle ovn blev båret ud og står nu ca. 5 m fra hytten. Efter at have modificeret gulvet blev den nye ovn båret ind og installeret med nye ovnrør. Varmeafskærmningspladen mod væggen var overraskende nok genanvendelig og blev genbrugt. Selve ovnen blev på et senere tidspunkt afprøvet og fundet både velfungerende og anvendelig.

Godt hjulpet af hamre og koben fik vi fjernet gamle papsøm fra hele hytten, og vi kunne begynde at påsætte inderpap. Det viste sig dog snart, at vi manglede yderligere materialer for blot at kunne færdiggøre den

SAR-båden fra Inspektions Fartøj "Ejnar Mikkelsen"

udvendige renovation. Da alt inderpap var sømmet på, bortset fra på nordvæggen, forberedte vi så opfyldningssejlads til Ella Ø.

Dagen inden afrejsen fik vi et uventet, men behageligt besøg af SAR-båden (Search And Rescue) fra inspektionsfartøjet "Ejnar Mikkelsen". Beriget med 3 x cola og nyt fra omverdenen var vi klar til at sejle til Ella Ø meget tidligt næste morgen, den 2. august.

Tur for at hente materialer på Ella Ø

Vel ankommet til Ella Ø fik vi bakset hjembragte og ikke nødvendige materialer på plads og bortskaffet det affald, vi havde hjembragt iht. reglerne. "Agsut" blev gjort rejseklar igen. Godt opfriskede af et dejligt varmt bad og lidt rent tøj tilbragte vi en dejlig aften med Siriusfupperne, som havde inviteret os til aftensmad.

Den følgende dag blev brugt til at finde manglende materialer til Sverresborg og pakke "Agsut" til tilbagerejsen.

Fra Sirius Daneborg var der, efter aftale med Nanoks direktør, sendt 12 køjesenge komplet med madrasser til Ella Ø til brug i 12-Mandsbarakken. Disse var ankommet og vi fik dem båret ind. De er dog ikke samlede, da de nok skal ud igen inden næste års reovering af 12-Mandsbarakken.

Samme aften gengældte vi Siriusfuppernes gæstfrihed og inviterede på lammekoteletter, som vi havde medbragt fra Island.

Tilbage på Sverresborg

Den 4. august om morgenen gik turen atter tilbage til Sverresborg. En herlig dag med nul skyer og nærmest fladt vand.

Da vi var inden for synsvidde af Sverresborg, så vi en lille bjørn derinde. Da den opdagede os luntede den af i østlig retning. Det viste sig, at den have været inde og rode lidt rundt i hytten, men da der jo på dette tidspunkt hverken var døre eller vinduer installeret, var skaderne minimale. Bjørnen forsøgte en enkelt gang senere at nærme sig hytten, men fulgte vore insisterende opfordringer til at vende om. Det var det sidste vi så til den.

Bjørnen havde bare rodet lidt rundt med inventaret.

Vi etablerede os atter i hytten og genoptog arbejdet, hvor vi havde forladt det. Til vores store glæde kunne vi konstatere, at mængden af myg under vores fravær var faldet drastisk.

Ret hurtigt fik vi den sidste inderpap påsat og lavet en dør fra udhuset ind til selve hytten. Da vi næste dag havde sat akryl-glas i de fleste vinduer, begyndte der at blive helt hjemligt. Midlertidigt bord og siddepladser blev skam også fabrikeret.

Frem til den 9. august sidst på formiddagen arbejdede vi på færdiggørelse af hytten. Der blev svejset yderpap på overalt og trods det gamle letantændelige træ, var det kun én gang nødvendigt at fjerne det netop påsvejsede pap for at komme ind til noget "træ-snuller", der lå og ulmede.

Der blev sat akryl i alle vinduer og vinduerne blev indrammet. Der blev fabrikeret og tilpasset nye skodder til alle vinduer i stueetagen og lavet en skovlholder ved siden af hovedindgangen i udhuset.

Så begynder det da at tage form.

Sommerkøleskabet – sikkert 85 år gammelt.

Udvendig del af ovnrøret blev afmonteret og ekstra sikret ved genmontering.

Selve hoveddøren var ikke mulig at retablere, så der blev konstrueret en helt ny dagen før afrejse. Denne samt alt nyt træværk ved vinduer og skodder blev aftenen før afgang malet med hvid linolie maling, som svarer til den oprindelige farve vinduerne har haft. Vi fik taget fotos og ligeledes en GPS position.

Vi kunne nu betragte vores Sverresborg opgave som løst, men opfordrer et kommende hold til at give en opfriskning af den indvendige maling samt fabrikere stuebord og stole.

En lille kuriositet vi fandt på stedet var et simpelt, men sikkert yderst effektivt sommerkøleskab. Der var gravet ned til permafrosten, jorden skridsikret med brædder og låg lagt på.

Slutresultatet blev dog ganske rimeligt!

Afslutning på Ella Ø

Den 9. august ved 18-tiden var vi atter tilbage på Ella Ø. Vi fik med det samme losset båden. Kort tid efter ankom fire belgiere i deres aluminiumsyacht "Jooley". Under et besøg på Maria Ø var deres landgangsgummibåd blevet punkteret af bjørn. Heldigt for dem blev de opdaget af Sirius, der netop passerede øen og blot ville sige hej. Så med Sirius catering i Ørnereden var vi værter for i alt 13 personer til spisning (det blev overvejet at invitere Ludvig den 14de).

De følgende dage fik vi, godt hjulpet af Sirius og deres Manitou, trukket "Agsut" på land, sikret og præserveret den samt jollemotoren, så de var klar til vinteren. Nød- og jollemotor blev anbragt i "Agsut"s lastrum og jollen lagt på dækket, inden vi næste dag fik "Agsut" surret med presenninger. Sideløbende foretog vi optælling og oprydning i Nanoks udstyr iht. optællingslister for de forskellige bygninger. Samme dag fik vi at vide, at vores afrejse af forskellige årsager var udskudt 24 timer. Således fik vi en hel ekstra dag på dette herlige sted, hvor vi kunne finpudse diverse opgaver samt nyde omegnen. Der blev også tid til, endnu engang, at gennemgå projekt Ørnereden og tage diverse malingsprøver etc. Det halve af et ødelagt vindue blev ligeledes medtaget til brug som model for

korrekt produktion af 3 nye vinduer.

De sidste lammekoteletter blev desuden denne dag brugt til, efter fattig evne, at sige tak for den helt fantastiske gæstfrihed, vi mødte hos Sirius folkene på Ella Ø. De var i høj grad alle med til, at gøre denne sommer til en helt speciel oplevelse.

Status over løsning af opgaver

Vi fik løst vore opgaver, men nåede af forskellige årsager ikke at komme til Mestersvig til "skibsmik". Vi aftalte derfor med Sirius på Ella Ø, at de ville arrangere at 5 fods container #500057 6 vil blive sejlet til Ella Ø fra Mestersvig enten i forbindelse med depotudlægning eller med inspektionsfartøjet medio august 2014. Ved ankomst til Ella Ø vil det blive passende sikret mod vejrlig og bjørn.

Hjemrejse

Den 13. august forlod vi så med vemed Ella Ø, der vel for alle, som har opholdt sig der, rangerer som en af denne verdens naturperler. I Mestersvig mødte vi Nordholdet og sammen rejste vi næsten uden ophold til Danmark. I Akureyri mødte vi Kibba, som overtog vores redningsflåde til årlig inspektion.

Hasse - Leif - Tavse

Nanok-holdet 2014: F.v.: Jørn M. Ladegaard (Tjock), Claus R. Birkbøll (Tavse), Hasse Nielsen Staunstrup, Leif Kjær Pedersen, Asger Lakmann Nielsen, Jens Chr. Worm Gotfredsen (Goffi).

Feltrapport for Grønlands Nationalmuseums besøg i Nationalparken 2014

Resume

I 2013 søgte Grønlands Nationalmuseum & Arkiv (NKA) om besejlingsassistance hos Arktisk Kommando (AKO) til færdiggørelse af registreringen af 6 stk. Liste-A hytter og stationer i Nationalparken, da disse tidligere ikke kunne besigtiges på grund af isforholdene i området.

I maj 2014 fik NKA et positivt svar ansøgningen, nemlig at inspektionsfartøjet "Ejnar Mikkelsen" (EJMI) ville bistå NKA med besejling for to personer til de pågældende hytter og stationer i området mellem Daneborg og Danmarkshavn. Besejlingsassistancen kunne foregå samtidig med inspektionsfartøjets besejling i området i forbindelse med udlægning af depoter for Siriuspatruljen.

Dette sommertogt er en fortsættelse af registreringsrejsen sommeren 2012, hvor NKA i samarbejde med Nordøstgrønlandsk Kompagni Nanok fik rekognosceret og registreret 18 hytter og stationer samt besigtiget og fotodokumenteret 28 andre.

Besejlingsassistancen muliggjorde, at vi fik besøgt og registreret alle de 6 planlagte

Liste-A hytter og stationer og at vi desuden fik rekognosceret yderligere 6 andre hytter i forbindelse med inspektionsfartøjets depotudlægninger for Siriuspatruljen. Alle liste-A hytter/stationer er nu blevet opmålt, tilstandsregistreret og fotodokumenteret. Der er taget prøver fra svampeangrebne områder i træværk for undersøgelse af hvilke svampearter der er på stedet.

Fra Island til Hochstetter Forland

Vi er Inge Bisgaard fra Grønlands Nationalmuseum & Arkiv og Thomas Riis fra Arkitekt Thomas Riis ApS. Vi står på EJMI i Akureyri den 14. august med første stop i Mestersvig og Ella Ø og Daneborg, hvor der bliver lastet store mængder brændstof, hundefoder, udstyr og proviant til depotudlægninger.

Den 16. august kl. 19 afsejler EJMI fra Daneborg mod Danmarkshavn og første stop på vejen er på Sigurdsheim [468], hvor Sirius skal udlægge et depot. Næste stop er Blåbærhytten [469] og Ny Jonsbu [514-2]. Den 18. august startede vi ved 8.30-tiden med at udlægge et depot i Hochstetter Nanok stationen [510] på Hochstetter Forland. Selvom huset ikke var på vores registreringsliste på denne tur, så fik vi alligevel lov til at komme med på land. Siriuspatruljen har valgt at bruge huset som

Kap Philip Broke huset på Shannon

Alabama-huset på Shannon

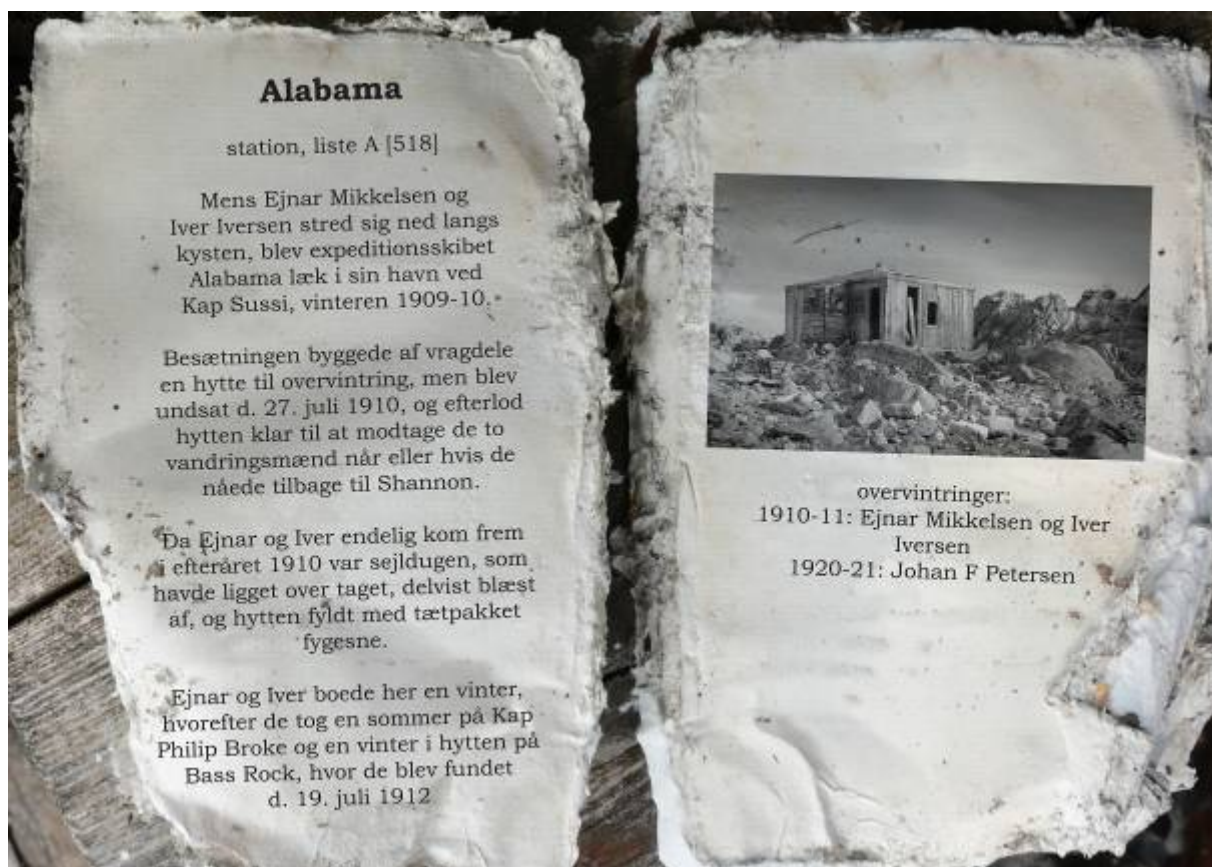
base under deres slæderejser i stedet for deres normale depot ved Kap Rink. Det gamle komfur er blevet udskiftet med et nyt komfur. Det gamle, som vi havde ønsket skulle blive på stedet som et vidnesbyrd på den forgangne tid, var allerede fragtet ud til EJMI, inden vi fik set os om. Vi har overfor Sirius udtrykt et ønske om, at der ikke må fjernes noget fra stederne, idet de herved mister noget af deres fortælling og historie. Vi har noteret os, at vi snarest muligt skal udarbejde generelle retningslinjer til Siriuspatruljen for hytteroveringer. Der er gået brun rådsvamp i træværket i gulv og nedre væg i det bagerste depot og vi har

taget prøver af det rådskadede træ.

På Shannon

Kl. 19 samme dag ankommer vi 6 mand til Kap Philip Broke [470]. Vi får målt hytten op og fotodokumenteret alt. Dog er det kun bislaget, der får den store opmåling, idet vi allerede i 2012 har opmålt Bass Rock [461], som er en tilsvarende elementhytte og fra samme årgang. Samme dag kl. 22.30 ankommer vi til et Sirius depot ved Kap Pansch.

Den 19. august kl. 8.30 ankommer vi til Alabamahuset [518]. Det er stort at se hytten, som jeg indtil nu kun har læst om og

Alabama-huset udvendigt og indvendigt

set på masser af fotos, som andre har været så venlige at sende til mig på museet i Nuuk. Vi går straks i gang med at opmåle, tilstandsregistrere og fotodokumentere huset. De steder, hvor der er ophobet fugt i træværket inde i huset, er omkring løse genstande som trædele og tekstiler, og det vil derfor være en god idé at tømme huset for de løse genstande, så træværket får en chance for at tørre ud.

Efter en god times registrering på Alabamahuset sejler vi videre i gummibåd til Kap Sussi [520]. Rundt om i landskabet kan man se rester fra snehulestationen fra krigens tid. Vi finder dog ikke "Funkhütte", som blev bygget af resterne af "Eislager" (Islejren), som en føhnstorm havde gjort uanvendelig. Der ligger en del rester fra radiostationen, som vidner om tyskernes tilstedeværelse under 2. Verdenskrig. Stedet bliver grundigt fotodokumenteret.

I Bessel Fjord og Dove Bugt

Fra Shannon fortsætter vi og ankommer samme aften kl. 19 til Ottostrand [531] – en fin hytte istandsat af Nanok i 2009, som Sirius bruger som depot. Næste morgen, den 20. august kl. 9, sejler vi ind til Bessel Fjord

Station [601-2]. Man bliver helt svimmel ved at bevæge sig rundt om og i denne hytte. Den hælder 30 grader og det er utroligt, at den er stadig opretstående, idet den mangler skråstivere og vindkryds i konstruktionen. Huset bliver målt op og fotodokumenteret. Hoveddøren er faldet af og ligger ved hovedindgangen.

Kl. 20 ankommer vi til Ålborghus [615] som er en fin fangststation med et skur med tilhørende toilet beliggende 10 m fra huset. For nogle år siden var komfuret så ringe, at et nyt komfur blev doneret af hendes majestæt Dronning Margrethe. Huset blev målt på kryds og tværs og er blevet godt fotodokumenteret. Tæt ved huset har Siriuspatruljen opstillet deres orange standarddepot og på denne udlægningstur er der blevet lagt en god portion pemmikan til hundene, ski, brændstof og proviant.

Den 21. august kl. 10.30 ankommer vi til Hvalrosodden [639-1] og Alvin Pedersens hus [639-2]. Sirius har deres standarddepot stående ca. 30 meter sydvest for Hvalrosodden. Ca. 40 meter mod nord ligger zoologen Alvin Pedersens lille hus, som han selv har bragt med "Gustav Holm" og opført, da han kom med som "freelancer" i

T.v. Ottostrand . T.h. Ålborghus.

Mørkefjord-ekspeditionen i 1938. Husene blev målt op og gennemfotograferet. I Alvin Pedersens hus kan blandt andet se en Berlingske Tidende fra juni 1938 på bordet, masser af gamle opbevaringsglas og reagensglas.

Ved 17.30-tiden ankom vi til Danmarkshavn i det flotteste vejr, man kan tænke sig. En ca. 70 meter vest for Danmarkshavn ligger Villaen [628-1], Danmark-ekspeditionens gamle hus, med en flot udsigt ud over havet. Et fint lille hus med et fint skilt ovenover det store vindue, hvor der står "Danmarksminde". Rundt om huset er der en jordvold, som dog ser ud til at give anledning til råddannelser i træværket tæt på jorden. Under vinduet i sydgavlen har man forsøgt at dræne grunden for vand.

Til Daneborg og Dødemandsbugten

Vi afsejler fra Danmarkshavn kl. 8 den 22. august med første stop i Daneborg og derefter en besigtigelse af Dødemandsbugten [408]. Med møje og besvær får Siriusdrene fragtet det nye komfur i land og sat det op i huset i Dødemandsbugten. Hvor er huset dog blevet flot efter Nanoks

Villaen i Danmarkshavn.

renovering i år og forrige sommer. Jeg tager billeder af de flotte detaljer med sengestolpen af drivtømmer og knager af ryghvirvler fra moskus.

Tak til ....

Vi vil på vegne af Grønlands Nationalmuseum & Arkiv gerne rette en varm tak til "Ejnar Mikkelsen"s besætning, hvis besejlingsassistance har muliggjort sommerens rekognoscerings- og opmålingsresultater og for den meget professionelle logistik, der muliggjorde at vi fik klaret alle planlagte registreringer af Liste-A hytter og stationer.

Tak til udlægningsholdet for tålmodighed og hjælpsomhed under registreringer og opmålinger af hytterne.

Stor tak til restaurant EJMI, hvis gastronomiske udfoldelser gav os dejlige delikate oplevelser oven i den eventyrlige rejse i den smukke nationalpark.

Også en varm tak til Siriuspatruljen for deres store hjælpsomhed om bord og på land.

En stor tak til Nordøstgrønlandsk Kompagni Nanok for deres flotte arbejde med at stå for de omfattende renoveringer af nordøstgrønlandske hytter og stationer - deres indsats er uvurderlig for bevarelsen af mange af de historiske hytter i Nordøstgrønland. Uden jeres indsats ville Grønland ikke havde haft en del af de kulturhistoriske bygninger i nationalparken i dag.

Inge Bisgaard

Grønlands Nationalmuseum & Arkiv

Om Nanok

Nordøstgrønlandsk Kompagni Nanok er en privat, nonprofit organisation stiftet i 1992 på baggrund af det tidligere *Østgrønlandsk Fangstkompagni Nanok A/S*, grundlagt i 1929.

Nanoks formål er bl.a. *at bidrage til udbredelse af kendskabet til Nordøstgrønland og dets kulturhistorie samt at bidrage til sikring af områdets kulturminde og bygninger.*

Nanok består af en privat kreds på syv personer, kaldet Bestyrelsen. Disse er Peter Schmidt Mikkelsen (direktør), Jens Erik Schultz, Tommy Pedersen, Palle V. Norit, Søren Rysgaard, Fritz Ploug Nielsen og Jesper Mølbak Stentoft (kasserer). Nanoks revisor er Aka Lyng. Torben E. Jeppesen assisterer med materialeindkøb. Nanoks pakkecentral varetages af Kristian Nevers. Foruden de nævnte deltager en række andre enkeltpersoner i Nanoks arbejde. Al arbejde i Nanok er frivilligt og ulønnet.

Nanok udsender hver sommer et felthold typisk med 6 deltagere fordelt på to hold, der i 3-5 uger arbejder i Nordøstgrønland. Resultatet af dette arbejde dokumenteres og offentliggøres i en feltrapport. Ekspeditionsdeltagerne udvælges af bestyrelsen. I årene 1991-2014 er der udsendt i alt 146 Nanok'ere, eller mere end 75 enkeltpersoner, til Nordøstgrønland.

For at kunne gennemføre arbejdet råder Nanok over et betydeligt ekspeditionsmateriel. Derimod besidder Nanok ingen fast ejendom i Grønland.

Nanoks arbejde finansieres af Aage V. Jensens Fonde. Kompagniet støttes desuden af en lang række private bidragydere. Blandt sine mange gode samarbejdspartnere tæller Nanok: Royal Arctic Line, Norlandair, Air Greenland, Arctic Research Centre, Arctic Science Partnership, Grønlands Selvstyre, Grønlands Nationalmuseum & Arkiv, Grønlands Naturinstitut og Klimaforskningscenter, Arktisk Kommando, Polar Logistics Group, Slædepatruljen Sirius, Forsvarets Vagt Mestersvig, Uddannelses- og vedligeholdelsessektion Grønland.

Nanok har siden 1991 renoveret og vedligeholdt ca. 50 kulturhistoriske bygninger og har for denne indsats modtaget betydelig anerkendelse, bl.a. fra Grønlands Selvstyre.

I årene 2003-2007 udarbejdede Nanok på opfordring af det daværende Grønlands Hjemmestyre en ny, unik bygningsmæssig status for samtlige kulturhistoriske hytter og stationer i Nordøstgrønland. Registreringerne er stillet vederlagsfrit til rådighed for Grønlands Nationalmuseum & Arkiv i Nuuk. Et omfattende materiale fra registreringen, herunder fotos og GPS-positioner, er publiceret i bogen "*North-East Greenland 1908-60. The Trapper Era*" (Mikkelsen 2008).

Nanok har siden 2010 haft en formel samarbejdsaftale med Grønlands Nationalmuseum og Arkiv.

Liste over nordøstgrønlandske stationer og hytter renoveret af Nanok 1991 - 2014:

Nr.	Navn	Istandsæt år	Nr.	Navn	Istandsæt år
201	Antarctichavn	2001 (knust 2002)	347	Petrahytten	2011
218	Kap Peterséns	1998	350	Loch Fyne	1993, 2007
224-2	Kongeborgen	2001	356	Hoelsbu	1999, 2000, 2007
222	Holm Bugt hytten	2001	358-3	Strindberghuset	2013
232	Sverresborg	2014	367-2	Mellemhuset	2010
236	Maristua	2008	403	Krogness	2010
238	Mineralbukta	2010	405	Eskimonæs	1998
241	Svedenborg	2011	407	Elvsborg	2007-2008
301	Laplace	2009	408	Dødemandsbugten	2013-2014
304	Arentz hytten	2008	411-2	Norma hytta	2010
305	Namdalshytten	2010	412	Dahl Skær hytten	2010
308	Kap Humboldt	1997	417	Kap Herschell	2002
309	Rendalshytten	2010	425	Sandodden/Karina	1994-2000, 2007, 2009
310	Bjørnheimen	2008	429	Moskusheimen	1994
317	Brøggers hytte	2012	434	Leirvågen	2008
320	Smedal	2012	438-2	Zackenbergt	1991-1992
322	Noa Sø hytten	2008	438-4	Fiskerhytten	2008
324	Varghytten	2002, 2007	437	Bjørnesstua	2008
325	Renbugtshytten	2010	447	Germaniahavn	1999
335	Myggbukta	1999, 2002, 2011	454	Fjordbotten	2013
337	Ragnhilds-hytten	2008	510	Hochstetter	1996, 1998
340	Kap Ovibos hytten	2000, 2007, 2012	514	Ny Jonsbu	1995
341	Halle	2011	531	Ottostrand	2009
345	Bråstad	2011	---	Kap Moltke /Brønlundhus	2001

Kilde vedr. hyttenumre og -navne: Peter Schmidt Mikkelsen: North-East Greenland 1908-60 The Trapper Era. The Scott Polar Research Institute (SPRI), University of Cambridge (2008).

